

Valeriu Ceașu (1924 – 1991)

În istoria psihologiei românești, Valeriu Ceașu are un loc special, din păcate prea puțin cunoscut. Într-o vreme în care psihologia era surghiunită într-un aberant exil interior, în care învățământul de specialitate era prohibit, iar psihologilor, atâția câți erau, li se refuza existența unui mediu profesional și științific normal, Valeriu Ceașu a reprezentat un reper și o speranță. De aceea, a ne aduce aminte de el reprezintă nu doar o datorie de onoare ci și, mai ales, un bun prilej de a reafirma viabilitatea unui drum profesional care duce în mod negreșit la succes: fundament teoretic solid, inovație metodologică, practică susținută, cercetare științifică consistentă, deontologie ireproșabilă. Iar Valeriu Ceașu a excelat sub toate aceste aspecte.

Cea mai fertilă perioadă din activitatea lui s-a suprapus, în mare măsură, peste cea mai dificilă și confuză dintre perioadele pe care le-a traversat psihologia din țara noastră. În anii de dinainte de 1989, numele lui Valeriu Ceașu era unul dintre cele mai respectate în profesia noastră. Treptat, fără ostentație și fără ambiția pozițiilor oficiale, el a devenit unul dintre principalii factori coagulanți pentru un mediu profesional aflat într-o derivă impusă prin decizii politice arbitrare. Despre rolul și contribuția sa nu s-au scris cărți și nu s-au făcut simpozioane, dar toți cei care au avut privilegiul să îl cunoască și să lucreze cu el sunt convingși că merită cu prisosință un loc în memoria acestei profesii.

Valeriu Ceașu s-a născut la 18 aprilie 1924 în orașul Cernavodă. A absolvit, și o spunea cu mândrie, liceul militar „C.D.A. Sturza” din Craiova, în 1942. În septembrie 1944, fiind elev t.r. al școlii de ofițeri de infanterie, participă la luptele pentru eliberarea Transilvaniei. Nu a urmat o carieră militară, dar

destinul său profesional îl va readuce și lega definitiv de mediul militar aeronautic.

Studiile universitare le-a făcut la București, absolvind în 1947 Facultatea de Filozofie și Litere, cu specialitatea Psihologie. Între 1947-1948 urmează cursurile seminarului pedagogic „Titu Maiorescu” din București. A obținut titlul de doctor în psihologie la Universitatea București, cu o teză asupra comportamentului de decizie.

Ca profesionist, a lucrat, într-o primă perioadă, în cadrul Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor (1948-1959) și apoi la Centrul de Medicină Aeronautică¹ al Ministerului Apărării Naționale (1959-1991). În acest din urmă loc și-a conturat cu adevărat profilul profesional și a adus contribuții originale remarcabile.

Contribuția teoretică și științifică. Valeriu Ceașu a fost unul dintre promotorii viziunii sistemice în psihologie, sub influența teoriei lui L.von Bertalanfy, fiind marcat, în același timp, de teoria informației. Pe acești doi piloni și-a construit o viziune proprie asupra psihicului uman, viziune care i-a servit la proiectarea unui model explicativ pe care l-a pus la baza psihologiei aeronautice. El devine, astfel, creatorul unei școli românești de psihologie într-un domeniu care, atât la vremea respectivă cât și în prezent, se bucură de un mare interes pe plan mondial. Valeriu Ceașu a fost un pasionat al cercetării științifice. A abordat teme variate, de la decizie la personalitate, de la selecție psihologică la dezvoltare metodologică, toate fiind tratate cu ingeniozitate, rigoare și profunzime.

A publicat șase volume de psihologie: Psihologia organizării relațiilor dintre șefi și

¹ În prezent, Institutul de Medicină Aeronautică și Spațială

subalterni (1970); De la incertitudine la decizie (1972); Psihologia zorului (1976); Cunoașterea psihologică și condiția incertitudinii (1978); Autocunoaștere și creație (1983); Informație și acțiune (1989), toate la Editura militară, București. Sub coordonarea sa au fost publicate două volume colective: Dimensiuni psihice ale zborului aerospațial (1985) și Solicitări psihice la aviatori și parașutiști (1987).

Valeriu Ceașu a fost unul dintre cei mai recunoscuți cercetători din psihologia românească într-o perioadă extrem de dificilă a acestei discipline în țara noastră. A publicat peste 80 de studii și articole de psihologie, publicate în Revista de psihologie sau comunicate la diverse manifestări științifice. A fost o prezență respectată și pe plan internațional, participând cu comunicări la numeroase congrese de psihologie (Varșovia, Varna, Moscova, Berlin, Praga, Budapesta, Londra, Paris, Mexico, ș.a.). În acest context, este important de adăugat și faptul că și-a asumat dificilul rol de coordonare a activității Asociației Psihologilor din România, de pe poziția de vicepreședinte al acesteia.

Contribuția practic-aplicativă. Ca psiholog practician, Valeriu Ceașu este fondatorul Laboratorului de psihologie din cadrul Centrului de Medicină Aeronautică, București. Dacă preocupările psihologice ale Centrului s-au făcut simțite încă de la înființarea sa, în anul 1921, prin activitatea unor medici vizionari, venirea lui Valeriu Ceașu a marcat momentul de debut al unei abordări sistematice și complexe a problematicii psihologice în mediul aeronautic din țara noastră.

Spirit creativ, Valeriu Ceașu a înregistrat șapte brevete de invenție pentru metode și aparate de investigație psihologică. Studiile sale cu privire la decizia în condiții de incertitudine, precum și cele referitoare la măsurarea oboselii au condus la dezvoltări metodologice originale și fertile. Este, de asemenea, autorul unui original chestionar de personalitate (C101) care evidențiază un set de 57 de trăsături psihice, aceleași care erau măsurate și prin metode de tip obiectiv. Pe această cale, era posibilă compararea punctuală a profilului psihoaptitudinal elaborat prin teste de performanță cu cel rezultat, ca imagine de sine, din răspunsurile la chestionarul de personalitate. Studiile sale au demonstrat că diferența dintre cele două profile are o valoare prognostică, pentru

performanța de pilotaj, mai mare decât a fiecărui profil luat separat.

Valeriu Ceașu a fost unul dintre pionierii introducerii computerului ca instrument de investigare în laboratorul de psihologie. Încă din anul 1981 a inițiat un proiect de modernizare a laboratorului pe care îl conducea, aducând contribuții remarcabile la proiectarea sistemelor computerizate în psihologie.

Printre realizările sale remarcabile trebuie menționată contribuția la programul spațial românesc. A fost nu numai responsabil cu procesul de selecție psihologică a candidaților pentru zborul spațial, ci și autorul programului de cercetare psihologică derulat în spațiu de către primul cosmonaut român, Dumitru Prunariu. Experimentul „Informația”, după numele de cod oficial, a făcut parte din setul de programe științifice desfășurate și a vizat o multitudine de aspecte, de la variații ale capacității de efort psihic la percepția riscului, capacitatea de decizie, efectul stresului și ecoul psihic al zborului pe orbita circumterestră.

Valeriu Ceașu a crezut cu toată ființa sa în posibilitatea psihologiei de a contribui la continua devenire a omului și a societății în general. Și-a pus nu doar cunoștințele, ci și imensa capacitate de dăruire în slujba acestui scop. Pentru tot ceea ce a realizat se cuvine să i se rezerve un loc de onoare în istoria psihologiei românești.

Marian Popa